

๗๒ พรรษา มหาราจิ
+ เจริญกรุงประชารักษ์

Original Article

- การพัฒนาและทดสอบสื่อแผ่นพับเรื่องการตรวจโรคฟันผุและเหงือกอักเสบด้วยตนเอง ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย อารีพรรณ ไกวิทย์สมบุญ
- ประสิทธิภาพของโปรแกรมการสื่อสารในการรับและส่งเวรทางการพยาบาลด้วยเอสบาร์ที่โรงพยาบาลระดับตติยภูมิแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร
กรรณิกา ธนไพโรจน์ สุคนธ์ ไขแก้ว สมพันธ์ ธิญชี่ระนันท์
- ผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการที่โรงพยาบาลระดับตติยภูมิแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร
นุศริน โกสีย์วงศานนท์ สุคนธ์ ไขแก้ว เบญจวรรณ พุทธิอังกูร
- การเพิ่มความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยใช้โปรแกรมการฝึกทักษะทางปัญญาอย่างมีวิจารณ์ญาณ พัชรา สิริวัฒนเกตุ กนก พานทอง ภัทราวดี มากมี
- การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาสมรรถนะสำหรับผู้บริหารทางการพยาบาลระดับต้น โรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร
ภัทรรัตน์ ดันนุกิจ สุมนา จรรยาสมบุญ
- ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับการขับเคลื่อนโรงพยาบาลเข้าสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้
รพีพรรณ คงบุรินทร์ วรรณลักษณ์ เมียนเกิด สุรางค์รัตน์ วจินารมณ

Review Article

- สุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุ
รวีวรรณ สุระเศรณีวงศ์

วารสารโรงพยาบาล เจริญกรุงประชารักษ์

Journal of Charoenkrong Pracharak Hospital

• ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2561 •

• Volume 14 Number 1 January - June 2018 •

สารบัญ

CONTENTS

บทความวิชาการ

การพัฒนาและทดสอบสื่อแผ่นพับเรื่องการตรวจโรคฟันผุ และเหงือกอักเสบด้วยตนเอง ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

อวีพรพรรณ โกวิทสมบุญ

ประสิทธิผลของโปรแกรมการสื่อสารในการรับและส่งเวรทางการพยาบาลด้วยเอสบาร์ที่โรงพยาบาลระดับตติยภูมิแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร กรมอนามัย หนองจอก กรุงเทพมหานคร

กรรณิกา ธนไพโรจน์ สุคนธ์ ไขแก้ว
สมพันธ์ ธิญะธีระนันท์

ผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการที่โรงพยาบาลระดับตติยภูมิแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร

นุสริน โกสีย์วงศ์ศานนท์ สุคนธ์ ไขแก้ว
เบญจวรรณ พุทธิอังกู

การเพิ่มความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของนักเรียนอาชีวศึกษาโดยใช้โปรแกรมการฝึกทักษะทางปัญญาอย่างมีวิจารณญาณ

พัชรา สิริวัฒนเกตุ กนก พานทอง
ภัทราวดี มากมี

การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาศมรรถนะสำหรับผู้บริหารทางการพยาบาลระดับต้น โรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร

ภัทรารัตน์ ตันนุกิจ สุมนา จรรย์สมบุญ

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับการขับเคลื่อนโรงพยาบาลเข้าสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้

รพีพรรณ คงบุรินทร์ วรรณลักษณ์ เมียนเกิด
สุรางศรีรัตน์ วศินารมณ

บทความปริทัศน์

สุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุ
รวีวรรณ สุระศรีเนืองศ์

ORIGINAL ARTICLE

The development and testing leaflets in the topic of dental caries, gingivitis and self-examination by Thai elementary grade 6 students

Avepran Khovitsomboon

The Effectiveness of Sending and Receiving Nursing Duty through SBAR Communication Program at a Tertiary Level Hospital in the Medical Service Department under Bangkok Metropolitan Administration

Kannika Thanapairoje Sukhon Khaikheow
Sompan Hinjiran

The Effects of Participative Learning Program on Knowledge and Skills of the Unofficial-Time Nurse Supervisors at a Tertiary Level Hospital in the Medical Service Department under the Bangkok Metropolitan Administration

Nusarin Koseewongsanon Sukhon Khaikheaw
Benjawan Puthiangkul

Enhancing the spatial ability of vocational students using a critical cognitive skills training program

Patchara Sirivattanaket Kanok Panthong
Pattrawadee Makmee

The Development of Competency Training Program for Hospitals First-Line Managers under the Jurisdiction of the Medical Service Department, Bangkok Metropolitan Administration

Patrrarat Tannukit Sumana Charanasomboon

Relationships Between Quality of Working Life with Moving of Hospital to the Learning Organization

Rapeepan Kongburin Wannalak Miankerd
Surangrat Wasinarom

REVIEW ARTICLE

Oral cavity in elderly

Raveewan Suraseranivong

การพัฒนาและทดสอบสื่อแผ่นพับเรื่องการตรวจโรคฟันผุและ เหงือกอักเสบด้วยตนเอง ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

อาวิพรรณ โกวิทย์สมบูรณ์ ทบ.,วท.ม.*

*ภาควิชาทันตกรรมสำหรับเด็ก คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ปทุมธานี

บทคัดย่อ

บทนำ: ปัญหาเรื่องโรคฟันผุและสภาวะเหงือกอักเสบในกลุ่มเด็กประถมศึกษาที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งโดยปกติแล้วโรคในช่องปากอีกทั้งสภาวะฟันผุและเหงือกอักเสบเป็นสิ่งที่ป้องกันได้ โดยการตรวจฟันด้วยตนเองอย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นพฤติกรรมอนามัยเบื้องต้นที่มีกระบวนการไม่ยุ่งยาก และเป็นวิธีที่ช่วยในการส่งเสริมสภาวะทันตสุขภาพของนักเรียนได้

วัตถุประสงค์: เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแผ่นพับเรื่องการตรวจโรคฟันผุ เหงือกอักเสบ และการดูแลสุขภาพอนามัยช่องปากสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โดยเปรียบเทียบจากคะแนนการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการใช้สื่อ

วิธีดำเนินการวิจัย: การวิจัยนี้ทำการศึกษาในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมด 97 คน โดยใช้สื่อแผ่นพับเรื่องการตรวจฟันผุและโรคเหงือกอักเสบด้วยตนเอง และแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการใช้สื่อ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปสรุปและวิเคราะห์ทางสถิติ

ผลการวิจัย: เปรียบเทียบจากคะแนนการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการใช้สื่อพบว่า คะแนนทดสอบหลังการใช้สื่อสูงกว่าก่อนการใช้สื่อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

สรุปผลการวิจัย: สื่อแผ่นพับที่พัฒนาขึ้นเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กล่าวคือ สามารถทำให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$)

คำสำคัญ: สื่อแผ่นพับ การตรวจฟันด้วยตนเอง ทดสอบประสิทธิภาพสื่อ

บทวิทยากร

Original Article

The development and testing leaflets in the topic of dental caries, gingivitis and self- examination by Thai elementary grade 6 students

Avepran Khovitsomboon DDS,MSc *

*The Faculty of dentistry, Western University, Pathumthani

Abstract

Introduction: The dental problem in the group of Thai primary students have increased over day. Actually, this problem can prevent by having the good oral hygiene behavior. The easy way to promote oral health status is self-examination for early realize about dental status. So, teaching Thai students about self-examination program might be the way to promote dental health status.

Objective: The aim of this study is to test the efficiency of dental caries, gingivitis and self-examination leaflets by testing score before and after using this leaflet in the group of Thai primary students.

Materials and methods: This study applies to the group of P.6 students. Overall is 97 persons. The materials of this study are the dental caries, gingivitis and self-examination leaflets and the before and after test. Data collecting will be statistical calculated by using SPSS version 13.

Results: The after-test scores are significantly higher than the before test scores at $p < 0.05$ in all subjects. That is dental caries, gingivitis and self-examination.

Conclusions: The dental caries, gingivitis and self-examination leaflets are effective media among Thai primary students. Because this leaflet can significantly promote the knowledge ($p < 0.05$).

Keywords: Leaflets, Oral self-examination, Efficacy of media

บทนำ

การมีสุขภาพช่องปากที่ดีเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี เนื่องจากช่องปากเป็นอวัยวะสำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นของทางเดินอาหาร ซึ่งถ้าไม่สามารถบดเคี้ยวอาหารได้อย่างเป็นปกติย่อมทำให้เกิดผลเสียต่อร่างกาย นอกจากนี้การเกิดโรคในช่องปาก โดยเฉพาะโรคฟันผุและเหงือกอักเสบยังมีผลต่อการพูด การออกเสียง ทำให้ขาดความมั่นใจในตนเอง อาจเกิดความเจ็บปวด การเสียค่าใช้จ่ายในการรักษา สูญเสียรายได้จากการขาดงาน หรือในเด็กจะต้องขาดเรียน เกิดโรคทางร่างกาย หรือร้ายที่เป็นรุนแรงอาจเสียชีวิตได้ ตามการศึกษาของ Wade DT, Halligan PW (2005)¹

จากการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 5 ของกรมอนามัยในปี 2545² พบว่า เด็กกลุ่มอายุ 12 ปี ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของวัยประถมศึกษา และเป็นช่วงอายุที่มีฟันแท้ขึ้นครบ 28 ซี่ พบว่า ความชุกของโรคฟันผุ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 45.8 ใน พ.ศ.2527 เป็นร้อยละ 57.3 ใน พ.ศ.2543-2544 ซึ่งแสดงให้เห็นแนวโน้มของโรคฟันผุที่เพิ่มสูงขึ้นในทุก ๆ ครั้งที่ทำการสำรวจ อีกทั้งในเขตชนบทจะมีแนวโน้มของการเกิดโรคฟันผุเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในส่วนของปัญหาสภาวะปริทันต์ในเด็กกลุ่มนี้ คือ สภาวะการมีเหงือกอักเสบและหินน้ำลาย พบผู้มีเหงือกอักเสบเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 60.1 ใน พ.ศ.2532 เป็นร้อยละ 76.9 ใน พ.ศ.2543-2544

จะเห็นได้ว่า ปัญหาเรื่องโรคฟันผุและสภาวะเหงือกอักเสบในกลุ่มเด็กประถมศึกษาที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งโดยปกติแล้วโรคในช่องปากเป็นโรคที่ป้องกันได้ ถ้ามีพฤติกรรมอนามัยที่ถูกต้อง คือ สามารถดูแลอนามัยในช่องปากตนเอง และรับการรักษาในกรณีที่เกิดโรคแล้ว เพื่อป้องกันการลุกลามจนเป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียฟัน^{2,3} แต่ประชาชนไทยส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการดูแลทันตสุขภาพ การตรวจฟันด้วยตนเอง ทั้งสภาวะฟันผุและสภาวะ

เหงือกอักเสบ เป็นวิธีเบื้องต้นที่มีกระบวนการไม่ยุ่งยาก และทำให้รับรู้ถึงสภาพช่องปากของตนเอง ได้ตั้งแต่ยังมีอาการน้อย ๆ ซึ่งจะทำให้การรักษาเป็นไปได้ง่ายดาย⁴ ดังนั้น การฝึกให้เด็กนักเรียนทำการตรวจช่องปากของตนเอง จึงน่าจะเป็นวิธีที่ช่วยในการส่งเสริมสภาวะทันตสุขภาพของเด็กนักเรียนได้

วัตถุประสงค์

เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของสื่อความรู้เรื่องโรคฟันผุ เหงือกอักเสบ และการดูแลสุขอนามัยช่องปาก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ที่จัดทำขึ้นในรูปแบบสื่อแผ่นพับ โดยเปรียบเทียบจากคะแนนการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการใช้สื่อ

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงทดลองภาคสนาม ในลักษณะรูปแบบทดสอบก่อน-หลังการทดลองหนึ่งกลุ่ม (one-group pretest-posttest design)

กลุ่มประชากร

ทำการศึกษาในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านหนองระแหง (ชมแสง ประชาอนุกุล) เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร จำนวน 69 คน และโรงเรียนวัดแจ้งลำหิน อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จำนวน 28 คน รวมทั้งหมด 97 คนโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) เกณฑ์คัดเข้า คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีความยินดีและได้รับคำยินยอมจากผู้ปกครองในการเข้าร่วมงานวิจัย ส่วนเกณฑ์คัดออก คือ กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับคำยินยอมในการเข้าร่วม และงานวิจัยชิ้นนี้ ได้ผ่านการรับรองทางจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. สื่อแผ่นพับเรื่องการตรวจฟันผุและโรคเหงือกอักเสบด้วยตนเอง
2. แบบทดสอบความรู้
แบบทดสอบความรู้ทางทันตสุขภาพสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 14 ข้อ ซึ่งมีเนื้อหาเน้นถึงการแสดงลักษณะฟันและเหงือกที่ปกติ ลักษณะฟันผุและเหงือกอักเสบ สาเหตุการป้องกัน การรักษาโรคฟันผุและโรคเหงือกอักเสบ การตรวจฟันด้วยตนเอง ซึ่งเป็นแบบทดสอบก่อนและหลังการใช้สื่อ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลความรู้เรื่องโรคฟันผุและเหงือกอักเสบของเด็กนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายเพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดทำสื่อแผ่นพับและแบบทดสอบ
2. การจัดทำสื่อแผ่นพับ เรื่อง การตรวจฟันผุและเหงือกอักเสบด้วยตนเอง
 - จัดทำเนื้อหา โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านทันตกรรมสำหรับเด็ก 2 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของเนื้อหาและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษา 1 ท่าน
 - ทดสอบประสิทธิผลของสื่อแผ่นพับโดยไปทดลองใช้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 (try out) ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และสอบถามความคิดเห็นหลังการใช้สื่อ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นสื่อแผ่นพับที่สมบูรณ์ และพร้อมในการนำมาทดสอบ
3. การจัดทำแบบทดสอบก่อนและหลังการใช้สื่อ
โดยจัดทำแบบทดสอบชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 14 ข้อ จากนั้นนำไปทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นำมาสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรม SPSS version 13 (Statistical

- Package for the Social Sciences) ซึ่งทดสอบความสัมพันธ์โดย Pearson correlations
4. ทำการทดสอบความรู้กับกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดสอบสื่อแผ่นพับ 2 สัปดาห์
 5. ทำการทดสอบสื่อกับกลุ่มตัวอย่างที่โรงเรียน โดยจัดเป็นการอบรม 2 รอบ
 6. ทำแบบทดสอบหลังการใช้สื่อ
 7. เก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมคะแนนก่อนและหลังศึกษา
 8. วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล ประมวลผลทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

- จำนวนกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าร้อยละในการหาความแตกต่างระหว่างเพศในกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา
- การหาประสิทธิผลของสื่อ ทำโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนความรู้จากแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผ่านโปรแกรม SPSS version 13 (Statistical Package for the Social Sciences) โดยถ้าการแจกแจงของข้อมูลเป็นแบบปกติ ใช้การเปรียบเทียบทางสถิติโดย paired-samples t-test แต่ถ้าการแจกแจงของข้อมูลไม่เป็นแบบปกติ ใช้การเปรียบเทียบทางสถิติโดย Wilcoxon two-related-samples test

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเรื่องข้อมูลประชากร

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนร้อยละของประชากร

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน	เพศชาย	เพศหญิง
บ้านหนองระแหง	69	38	31
วัดแจ้งลำหิน	28	17	11
รวม	97	55	42
ร้อยละ		56.70	43.30

จากการวิจัยในครั้งนี้ กลุ่มประชากรที่ทำการ และเพศหญิง 42 คน คิดเป็นร้อยละ 43.30 ศึกษา แบ่งเป็น เพศชาย 55 คน คิดเป็นร้อยละ 56.70

2. ผลการศึกษาเรื่องประสิทธิภาพของสื่อความรู้เรื่องโรคฟันผุ

ตารางที่ 2 แสดงประสิทธิภาพของสื่อความรู้เรื่องโรคฟันผุ

	คะแนน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ก่อนให้ความรู้	4.02	0.74
หลังให้ความรู้	4.34	0.70

จากการทดสอบการกระจายของคะแนนก่อน และหลังดูสื่อ พบว่า ข้อมูลคะแนนมีการแจกแจงปกติ จึงใช้สถิติ paired-samples t-test ในการทดสอบความแตกต่างของคะแนนความรู้ พบว่า คะแนนความรู้ หลังดูสื่อมากกว่าคะแนนความรู้ก่อนดูสื่ออย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ($p < 0.05$)

3. ผลการศึกษาเรื่องประสิทธิภาพของสื่อความรู้เรื่องโรคเหงือกอักเสบ

ตารางที่ 3 แสดงประสิทธิภาพของสื่อความรู้เรื่องโรคเหงือกอักเสบ

	คะแนน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ก่อนให้ความรู้	2.31	1.07
หลังให้ความรู้	2.74	1.02

จากการทดสอบการกระจายของคะแนนก่อน และหลังดูสื่อ พบว่า ข้อมูลคะแนนมีการแจกแจงปกติ จึงใช้สถิติ paired-samples t-test ในการทดสอบความแตกต่างของคะแนนความรู้ พบว่า คะแนนความรู้ หลังดูสื่อมากกว่าคะแนนความรู้ก่อนดูสื่ออย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ($p < 0.05$)

4. ผลการศึกษาเรื่องประสิทธิภาพของสื่อความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก

ตารางที่ 4 แสดงประสิทธิภาพของสื่อความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก

	คะแนน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ก่อนให้ความรู้	3.55	1.10
หลังให้ความรู้	4.08	0.98

จากการทดสอบการกระจายของคะแนนก่อนและหลังดูสื่อ พบว่า ข้อมูลคะแนนมีการแจกแจงปกติ จึงใช้สถิติ paired-samples t-test ในการทดสอบความ

แตกต่างของคะแนนความรู้ พบว่า คะแนนความรู้หลังดูสื่อมากกว่าคะแนนความรู้ก่อนดูสื่ออย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ($p < 0.05$)

สรุปผลการวิจัย

สื่อแผ่นพับที่พัฒนาขึ้นเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการให้ความรู้เรื่องโรคฟันผุ โรคเหงือกอักเสบ และการตรวจฟันด้วยตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กล่าวคือ สามารถทำให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$)

อภิปรายผลการวิจัย

ปัญหาเรื่องโรคฟันผุและเหงือกอักเสบในกลุ่มเด็กประถมศึกษาจัดเป็นปัญหาสาธารณสุขของประเทศไทยอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ และยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลสุขภาพช่องปาก และการไปรับบริการทันตกรรมส่วนใหญ่ ยังเป็นการถอนฟันซึ่งแสดงให้เห็นว่าจะไปรับบริการทันตกรรมเมื่อมีอาการมากแล้ว ดังนั้น ในการป้องกันและควบคุมโรคดังกล่าว จะต้องมุ่งเน้นที่การป้องกันโรค โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีศักยภาพในการดูแลสุขภาพช่องปากตนเอง มีความรู้ที่ถูกต้องในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน เพื่อที่จะไม่ให้เกิดโรคขึ้นและสามารถแสวงหาบริการในการรักษาที่จะหยุดยั้งโรคได้ตั้งแต่วัยเริ่มต้น

กลุ่มนักเรียนประถมศึกษา เป็นวัยที่เหมาะสมในการให้ความรู้และปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้อง การ

สร้างเสริมสุขภาพในกลุ่มประชาชนโดยเริ่มตั้งแต่ในวัยเยาว์ จะยังคงอยู่จนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความรู้ทักษะในการดูแลสุขภาพสร้างเสริมสุขภาพตนเอง และเป็นผู้ที่จะเป็นบิดา มารดาในอนาคต ซึ่งหมายถึง การดูแลสุขภาพของประชากรในประเทศด้วย^{6,7} มีงานศึกษาพบว่า การให้ความรู้ทันตสุขศึกษาในห้องเรียน จะช่วยให้เด็กมีความรู้ที่ดีขึ้น⁸ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าขาดข้อมูลความรู้ที่ถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการมีพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้มีสุขภาพช่องปากที่ดีก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้

การสอนเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพเป็นการสื่อสารความรู้และทักษะเพื่อที่จะคงการดำรงชีพอย่างมีสุขภาพที่ดี สื่อการสอนควรจะต้องกระตุ้นให้เกิดความตระหนักอย่างต่อเนื่อง^{9,10} การศึกษาในครั้งนี้ ทำการวัดความรู้ทันทีภายหลังจากการดูสื่อ แต่ไม่ได้ทำการวัดความรู้ที่คงอยู่หลังจากผ่านไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง ในการศึกษาครั้งหน้า อาจจัดให้มีการทดสอบความรู้ที่คงอยู่ภายหลังจากการศึกษาสื่อประมาณ 2 สัปดาห์ เพื่อวัดระดับความสัมพันธ์ของคะแนนทดสอบว่ายังเป็นไปในรูปแบบเดียวกับการวัดความรู้ทันทีภายหลังดูสื่อหรือไม่ แต่อย่างไรก็ดี สื่อแผ่นพับเป็นสื่อที่ง่ายต่อการพกพาและนำมาศึกษาซ้ำใหม่ได้ในหลายโอกาส จึงอาจเป็นไปได้ที่กลุ่มประชากรจะมีการนำมาศึกษาซ้ำด้วยตนเองอยู่เรื่อย ๆ

งานวิจัยเรื่องสื่อการสอนทันตสุขภาพสำหรับเด็ก และวัยรุ่นในประเทศไทยที่ผ่านมาได้มีการทดสอบ คู่มือการดูแลทันตสุขภาพด้วยตนเองในนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเนื้อหาเน้นการดูแลทันตสุขภาพ ด้วยตนเองอย่างง่าย ๆ รวมทั้งการตรวจฟันและเหงือก ด้วยตนเอง ผลการประเมินพบว่า คะแนนความรู้ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากการศึกษาของ สุพรรณิ ศรีวิริยกุล และพวงทอง เล็กเฟื่องฟู (2538) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในครั้งนี้¹¹

จากการศึกษาของบุญเอื้อ และคณะ (2544) ถึง สถานการณ์การดูแลสุขภาพช่องปากและการใช้ บริการทันตกรรม พบว่า ประชาชนยังมีความเชื่อว่าการปวดฟันหรือฟันโยกเป็นเรื่องธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้กับทุกคน และไม่ได้รู้สึกว่าเป็นปัญหาจริงจังที่ต้องไปรักษา เมื่อมีปัญหาหนักถึงไว้ให้หายเอง หรือแก้ไข ด้วยตนเอง เช่น กินยาแก้ปวด หรือใส่ยาในรูฟัน และ เลือกที่จะไปรับบริการทันตกรรมในระยะสุดท้าย ของโรค ซึ่งบริการที่ได้รับส่วนใหญ่คือการถอนฟัน⁵ ซึ่งทฤษฎีแบบจำลองความเชื่อทางสุขภาพ¹² กล่าวว่า เมื่อคนรับรู้ต่อความรุนแรงของโรคว่า ถ้าปล่อยทิ้งไว้ โดยไม่รักษาจะเกิดผลเสียที่รุนแรงตามมา ย่อมจะ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ดังนั้น ในสื่อการสอนนี้ หากสร้างมาตรฐานความเข้าใจของนักเรียนว่าฟันผุ มีลักษณะอย่างไร ตั้งแต่รอยผุระยะเริ่มต้น หรือ แม้แต่ฟันที่มีรูผุขนาดเล็ก และถ้าปล่อยทิ้งไว้ไม่ ทำการรักษาจะเกิดผลเสียตามมา น่าจะทำให้ผู้ป่วย แสวงหาการรักษาและการป้องกันได้ดีมากขึ้นก่อนที่ ฟันจะผุลุกลาม ทั้งนี้การเข้าถึงการรักษาได้เร็วขึ้น เพื่อรับคำแนะนำหรือการรักษาที่ไม่ซับซ้อน จะช่วย ประหยัดเวลา และทรัพยากรที่ต้องสูญเสียไป ระยะ ห่างระหว่างการทำแบบทดสอบแต่ละครั้งมีความ สำคัญ ในงานวิจัยนี้ได้เว้นระยะการทำแบบทดสอบ ก่อนการใช้สื่อ 2 สัปดาห์ ซึ่งเป็นระยะเวลาเหมาะสม ที่ผู้ตอบแบบทดสอบจะสามารถลืมข้อความเดิม จาก การศึกษาของธีรวิมล เอกะกุล (2544)¹³ เพื่อเป็นการ ป้องกันไม่ให้เกิดแบบทดสอบหลังดูสื่อมากผิดปกติ

จากการจดจำข้อความเดิม ซึ่งเป็นผลเสียต่อการ วิจัยที่เป็นการทดสอบประสิทธิภาพของสื่อ แต่ใน การนำสื่อไปใช้สอนทันตสุขภาพในชั้นเรียนนั้น ควรทำแบบทดสอบในวันเดียวกันกับการดูสื่อ เพื่อให้ ผู้เรียนเกิดความสนใจเนื้อหาที่เราต้องการและบรรลุ จุดประสงค์การสอนได้ง่ายขึ้น ดังนั้น ในการวัด ประสิทธิภาพของสื่อในการศึกษาคั้งนี้ จึงได้ทำ การวัดความรู้หลังศึกษาแผนพับทันที เพื่อลดอคติที่ อาจเกิดขึ้นจากการที่กลุ่มตัวอย่างได้ความรู้จาก แหล่งอื่น ๆ และจากการได้พบปะกันเอง ซึ่งอาจทำให้ คะแนนหลังศึกษาที่วัดได้เกิดความคลาดเคลื่อนไม่ได้ เป็นผลจากการใช้แผนพับเพียงอย่างเดียว

การจัดทำสื่อทันตสุขภาพโดยทันตแพทย์ จะทำให้ได้ความรู้และเนื้อหาที่ถูกต้องอิงตามหลัก ฐานทางวิทยาศาสตร์ และมีความทันสมัย เช่น ความ รู้เรื่องลักษณะของฟันผุระยะเริ่มแรกหรือการเคลือบ หลุมร่องฟันช่วยป้องกันฟันกรามผุ ฟลูออไรด์ช่วย ป้องกันฟันผุและช่วยรักษาฟันผุในระยะเริ่มแรก เป็นต้น ซึ่งมีงานศึกษาที่พบว่า ครูผู้สอนยังขาด ความรู้เรื่องดังกล่าวอยู่¹⁴ แต่การสร้างสื่อการสอนหรือ โปรแกรมการสอนทันตสุขภาพให้มีประสิทธิภาพ สูงสุดนั้น ควรที่จะประกอบด้วยทั้งผู้เชี่ยวชาญด้าน ทันตกรรมและด้านการศึกษา เพื่อที่จะเติมเต็ม ช่องว่างระหว่างความรู้ในหลักวิทยาศาสตร์และ การสอนที่เหมาะสมกับเด็กประถมวัย ซึ่งควรจะมี การเรียนการสอนที่กระตุ้นให้เด็กสนใจ มีความสนุก และง่ายต่อการเข้าใจ¹⁵

จากผลการศึกษาพบว่า สื่อแผนพับที่จัดทำ ขึ้นนี้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงน่าจะเอื้อประโยชน์ให้ กับเด็กนักเรียนในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกลกล่าวคือ หาก มีการแจกจ่ายสื่อแผนพับนี้ไปยังโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อให้เด็กนักเรียนทำการศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับโรคฟันผุ โรคเหงือกอักเสบ และการตรวจฟันด้วยตนเอง จะ เป็นการเพิ่มความรู้ความเข้าใจ เพื่อลดปัญหาทาง ทันตสุขภาพในกลุ่มนักเรียนได้

เอกสารอ้างอิง

1. Wade DT, Halligan PW. Do biomedical models of illness make for good healthcare systems? *BMJ* 2004; 329: 1398-401.
2. กรมอนามัย. กองทันตสาธารณสุข. ผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 5 ปี 2543-2544. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข; 2545.
3. ศรีสุดา ลีละศิธร, ปิยะดา ประเสริฐสม, อังศนา ฤทธิ์อยู่, ชนิษฐา รัตนรังสิมา. สภาวะโรคฟันผุของประชาชนไทยและปัจจัยที่เกี่ยวข้องระหว่าง พ.ศ.2526-2540. *วิทยาสารทันตแพทยศาสตร์*. 2544; 6(2): 8-24.
4. วารวีวรรณ ศิริวาณิชย์. พัฒนาการของแนวคิดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ. สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข; 2549.
5. บุญเอื้อ ยงวานิชกร, ดาวเรือง แก้วขันดี, วราภรณ์ จิระพงษา, ผุสดี จันทร์บาง. สถานการณ์การดูแลสุขภาพช่องปากและการใช้บริการทันตกรรมของประชาชน. *วิทยาสารทันตแพทยศาสตร์*. 2544; 6(2): 105-18.
6. Nutbeam D, Aar L, Catford J. Understanding childrens' health behavior: the implications for health promotion for young people. *Soc Sci Med*.1989; 29(3): 317-25.
7. Cinar AB, Kosku N, Sandalli N, Murtomaa H. Individual and maternal determinants of self-reported dental health among Turkish school children aged 10-12 years. *Community Dental Health*. 2008; 25: 84-8.
8. Helen V, Kirsty B, Jeanette M, Fiona A, Anthony S. A Cluster Randomized Controlled Trial of a Dental Health Education Program for 10-year-old Children. *Journal of Public Health Dentistry*. 2001; 61(1): 22-7.
9. Choo A, Delac DM, Messer LB. Oral hygiene measures and promotion: Review and considerations. *Aust Dent J*. 2001; 46(3): 166-73.
10. กิดานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อรุณการพิมพ์. 2548; 123-30.
11. สุพรรณณี ศรีวิริยกุล, พวงทอง เล็กเฟื่องฟู. การประเมินคู่มือการดูแลทันตสุขภาพด้วยตนเอง. รายงานการวิจัย กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข; 2538.
12. Sawyer-Morse MK, Evans A. Understanding Human Motivation. Primary Preventative Dentistry. 6th ed. London: Prentice Hall. 2003; 449-66.
13. ธีรวิมล เอกะกุล. ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุดรราชธานี: วิทยาการพิมพ์. 2544; 23-35.
14. Sgan-Cohen HD, Horev T, Zusman SP, Katz J, Eldad A. The prevalence and treatment of dental caries among Israeli permanent force military personnel. *Mil.Med*.1999; 164: 562-5.
15. Frazier PJ. School-based instruction for improving oral health: closing the knowledge gap. *Int Dent J*.1980; 30(3): 257-68.